

ПОСТАНОВА
ІМЕНЕМ УКРАЇНИ

1 червня 2016 року
Київ

м.

Судові палати у цивільних та господарських справах
Верховного Суду України в складі:

головуючого	Яреми А.Г.,		
суддів:	Барбари В.П.,	Берднік І.С.,	Гуменюка В.І.,
	Ємця А.А.,	Жайворонок Т.Є.,	Колесника П.І.,
	Лященко Н.П.,	Охрімчук Л.І.,	Потильчака О.І.,
	Романюка Я.М.,	Сімоненко В.М.,	Шицького І.Б.,

розглянувши в судовому засіданні *справу за позовом ОСОБА_1 до приватного акціонерного товариства «Українська охоронно-страхова компанія» про відшкодування майнової шкоди, заподіяної внаслідок дорожньо-транспортної пригоди*, за заявою приватного акціонерного товариства «Українська охоронно-страхова компанія» про перегляд рішення Оболонського районного суду м. Києва від 20 серпня 2015 року, ухвали Апеляційного суду м. Києва від 8 жовтня 2015 року та ухвали колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 14 січня 2016 року,

в с т а н о в и л и:

У квітні 2015 року ОСОБА_1 звернулася до суду із зазначеною позовною заявою, посилаючись на те, що 15 травня 2014 року на перехресті вул. Лайоша Гавро та Приозерної у м. Києві сталася дорожньо-транспортна пригода (далі – ДТП), унаслідок якої автомобіль «Москвич-2140», яким керував ОСОБА_2, зіткнувся з належним ОСОБА_1 на праві власності автомобілем Volkswagen Tiguan. Оболонський районний суд м. Києва постановою

від 13 червня 2014 року водія ОСОБА_2 визнав винним у порушенні Правил дорожнього руху (далі – ПДР), що призвело до пошкодження транспортних засобів, та притягнув до адміністративної відповідальності відповідно до статті 124 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КпАП України). Цивільно-правова відповідальність ОСОБА_2 була застрахована у приватному акціонерному товаристві «Українська охоронно-страхова компанія» (далі – ПрАТ «УОСК»).

16 травня 2014 року ОСОБА_1 звернулась до ПрАТ «УОСК» із заявою про ДТП щодо здійснення страхового відшкодування.

Згодом від ПрАТ «УОСК» надійшов лист про прийняття рішення щодо виплати ОСОБА_1 страхового відшкодування в розмірі 12 тис. 892 грн 71 коп. Франшиза за страховим полісом становить 1 тис. грн.

Ремонтні роботи були проведені спеціалістами дилерської організації – станцією технічного обслуговування товариства з обмеженою відповідальністю «Автосоюз» (далі – ТОВ «Автосоюз», СТО ТОВ «Автосоюз» відповідно). Вартість проведеного ремонту складала 17 тис. 106 грн 20 коп., які були сплачені позивачкою.

Заяву про здійснення страхового відшкодування позивачка подала 27 червня 2014 року. Страховик відповідно до вимог пункту 36.2 статті 36 Закону України від 1 липня 2004 № 1961-IV «Про обов’язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» (далі – Закон № 1961-IV) повинен був виплатити суму страхового відшкодування не пізніше як через 90 днів з дня отримання такої заяви.

Однак на момент звернення до суду із зазначеним позовом ПрАТ «УОСК» не здійснило страхової виплати.

Вважаючи, що страхова компанія не виконала своїх зобов’язань, не виплатила суми страхового відшкодування в межах 90 днів з дня отримання заяви про страхове відшкодування, ОСОБА_1, уточнивши позовні вимоги, просила стягнути: з ОСОБА_2 на свою користь суму франшизи в розмірі 1 тис. грн; з ПрАТ «УОСК» на свою користь суму страхового відшкодування за завдані матеріальні збитки в розмірі 16 тис. 106 грн 20 коп.; пеню в розмірі 5 тис. 696 грн 30 коп.; інфляційні нарахування в розмірі 8 тис. 956 грн 66 коп.; 3% річних у розмірі 393 грн 17 коп.

Оболонський районний суд м. Києва ухвалою від 20 серпня 2015 року постановив залишити без розгляду позовні вимоги ОСОБА_1 до ОСОБА_2.

Це й же суд рішенням від 20 серпня 2015 року, залишеним без змін ухвалою Апеляційного суду м. Києва від 8 жовтня 2015 року, позов задовольнив, ухвалив: стягнути з ПрАТ «УОСК» на користь ОСОБА_1 суму страхового відшкодування за завдану матеріальну шкоду в розмірі 16 тис. 106 грн 20 коп.; пеню в розмірі 5

тис. 696 грн 30 коп.; інфляційні нарахування в розмірі 8 тис. 965 грн 66 коп.; 3% річних у розмірі 393 грн 17 коп. Вирішив питання про розподіл судових витрат.

Колегія суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ ухвалою від 14 січня 2016 року постановила рішення місцевого суду та ухвалу суду апеляційної інстанції залишити без змін.

У заяві ПрАТ «УОСК» про перегляд судових рішень порушується питання про скасування судових рішень судів першої, апеляційної та касаційної інстанцій і ухвалення нового рішення про відмову в задоволенні позовних вимог про стягнення 3 % річних та інфляційних нарахувань з передбаченої пунктом 1 частини першої статті 355 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) підстави неоднакового застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, а саме статті 625 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України).

На підтвердження зазначеної підстави подання заяви ПрАТ «УОСК» посиляється на постанову Вищого господарського суду України від 9 березня 2016 року (№ 910/20198/15) у справі за позовом товариства з обмеженою відповідальністю «ЕКО» до ПрАТ «УОСК» про стягнення коштів.

Так, приймаючи постанову від 9 березня 2016 року (№ 910/20198/15), суд касаційної інстанції, скасовуючи рішення судів попередніх інстанцій у частині стягнення зі страхової компанії на користь потерпілого 3 % річних та інфляційних нарахувань і ухвалюючи в цій частині нове рішення про відмову в задоволенні позову, виходив з того, що положення статті 625 ЦК України не застосовуються до відносин з відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки, адже відшкодування шкоди є відповідальністю, а не грошовим зобов'язанням, яке виникає із зобов'язальних відносин. Обов'язок боржника сплатити суму боргу з урахуванням індексу інфляції та 3 % річних не виникає у випадках повернення коштів особі, яка відмовилася від прийняття зобов'язання за договором (стаття 612 ЦК України), повернення сум авансу та завдатку, повернення коштів у разі припинення зобов'язання (в тому числі шляхом розірвання договору) за згодою сторін або визнання його недійсним, відшкодування збитків та шкоди, повернення безпідставно отриманих коштів (стаття 1212 ЦК України), оскільки відповідні дії вчиняються сторонами не на виконання взятих на себе грошових зобов'язань, а з інших підстав.

Натомість у справі, яка переглядається, суд касаційної інстанції, залишаючи без змін рішення судів попередніх інстанцій, якими задоволено позовні вимоги про стягнення суми страхового відшкодування, пені, 3 % річних та інфляційних нарахувань, керувався тим, що страхова компанія не виконала своїх зобов'язань щодо сплати позивачці страхового відшкодування, а тому існують правові підстави для стягнення зазначених коштів згідно зі статтею 625 ЦК України. При цьому суди вважали помилковим посилання відповідача на існування між

ОСОБА_1 та ПрАТ «УОСК» деліктних правовідносин, оскільки зобов'язання страховика в разі настання страхового випадку зводиться до здійснення страхової виплати, а тому таке зобов'язання є грошовим і в разі прострочення його виконання настає відповідальність, передбачена статтею 625 ЦК України.

Отже, існує неоднакове застосування судом касаційної інстанції одних і тих самих норм матеріального права, що спричинило ухвалення різних за змістом судових рішень у подібних правовідносинах, зокрема статті 625 ЦК України.

Заслухавши суддю-доповідача, дослідивши доводи заявника, судові палати у цивільних та господарських справах Верховного Суду України вважають, що в задоволенні заяви необхідно відмовити з огляду на таке.

Суди у справі, яка переглядається, встановили, що 15 травня 2014 року на перехресті вул. Лайоша Гавро та Приозерної у м. Києві сталася ДТП, унаслідок якої автомобіль «Москвич-2140», яким керував ОСОБА_2, зіткнувся з належним ОСОБА_1 на праві власності автомобілем Volkswagen Tiguan. Оболонський районний суду м. Києва постановою від 13 червня 2014 року водія ОСОБА_2 визнав винним у порушенні ПДР, що призвело до пошкодження транспортних засобів, та притягнув до адміністративної відповідальності згідно зі статтею 124 КпАП України. Цивільно-правова відповідальність власника автомобіля «Москвич-2140» – ОСОБА_2 була застрахована у ПрАТ «УОСК».

16 травня 2014 року ОСОБА_1 звернулася до ПрАТ «УОСК» із заявою про ДТП щодо здійснення страхового відшкодування. Автомобіль Volkswagen Tiguan був придбаний позивачкою за договором купівлі-продажу в офіційного дилера – ТОВ «Автосоюз» та перебував на гарантії. Згідно з умовами цього договору гарантійні зобов'язання припиняються у випадку, якщо будь-які ремонтні роботи виконуються не дилерським підприємством.

23 травня 2014 року на СТО ТОВ «Автосоюз» у присутності експерта ПрАТ «УОСК» проведено огляд пошкоджень автомобіля Volkswagen Tiguan, за результатами якого було надано рахунок вартості ремонтних робіт у сумі 17 тис. 74 грн 70 коп.

29 вересня 2014 року позивачка письмово звернулася до страхової компанії з листом, у якому вказувала про закінчення 90-денного строку на здійснення виплати страхового відшкодування. Згодом від ПрАТ «УОСК» надійшов лист щодо прийняття рішення про виплату ОСОБА_1 страхового відшкодування в розмірі 12 тис. 892 грн 71 коп. Франшиза за страховим полісом становить 1 тис. грн.

Ремонтні роботи були проведені спеціалістами дилерської організації – СТО ТОВ «Автосоюз». Вартість проведеного ремонту складала 17 тис. 106 грн 20 коп., які були сплачені позивачкою.

Заяву про здійснення страхового відшкодування позивачка подала

27 червня 2014 року. Страховик відповідно до вимог пункту 36.2 статті 36 Закону № 1961-IV повинен був виплатити суму страхового відшкодування не пізніше як через 90 днів з дня отримання такої заяви.

Однак на момент звернення до суду із зазначеним позовом ПрАТ «УОСК» не здійснило страхової виплати.

Вирішуючи питання про усунення розбіжностей у застосуванні судом касаційної інстанції норми матеріального права, судові палати у цивільних та господарських справах Верховного Суду України виходять з такого.

У частині другій статті 625 ЦК України передбачено обов'язок боржника, який прострочив виконання грошового зобов'язання, на вимогу кредитора сплатити суму боргу з урахуванням встановленого індексу інфляції за весь час прострочення, а також три проценти річних від простроченої суми, якщо інший розмір процентів не встановлений договором або законом.

Відповідно до частини першої статті 509 ЦК України зобов'язанням є правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

За договором про надання послуг одна сторона (виконавець) зобов'язується за завданням другої сторони (замовника) надати послугу, яка споживається в процесі вчинення певної дії або здійснення певної діяльності, а замовник зобов'язується оплатити виконавцеві зазначену послугу, якщо інше не встановлено договором (частина перша статті 901 ЦК України).

Відповідно до частини другої статті 8 Закону України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР «Про страхування» (далі – Закон № 85/96-ВР) страховий випадок – це подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка відбулася і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми (страхового відшкодування) страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі.

Згідно зі статтею 16 цього Закону договір страхування – це письмова угода між страхувальником і страховиком, за якою страховик бере на себе зобов'язання в разі настання страхового випадку здійснити страхову виплату страхувальнику або іншій особі, визначеній у договорі страхування страхувальником, на користь якої укладено договір страхування (подати допомогу, виконати послугу тощо), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі у визначенні строки та виконувати інші умови договору.

Відповідно до статті 979 ЦК України за договором страхування одна сторона (страховик) зобов'язується в разі настання певної події (страхового випадку) виплатити другій стороні (страхувальникові) або іншій особі, визначеній

договорі, грошову суму (страхову виплату), а страхувальник зобов'язується сплачувати страхові платежі та виконувати інші умови договору.

Відповідно до статті 526 ЦК України зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог – відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться.

Згідно зі статтею 511 ЦК України у випадках, встановлених договором, зобов'язання може породжувати для третьої особи права щодо боржника та (або) кредитора.

Відповідно до частини першої статті 636 ЦК України договором на користь третьої особи є договір, в якому боржник зобов'язаний виконати свій обов'язок на користь третьої особи, яка встановлена або не встановлена у договорі.

Проаналізувавши норми статей 524, 533 – 535, 625 ЦК України, можна дійти висновку, що грошовим є зобов'язання, яке виражається в грошових одиницях України (грошовому еквіваленті в іноземній валюті), тобто будь-яке зобов'язання зі сплати коштів.

Таким чином, грошовим зобов'язанням є таке правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана сплатити гроші на користь другої сторони (кредитора), а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.

У частині третій статті 510 ЦК України визначено, що якщо кожна зі сторін у зобов'язанні має одночасно і права, і обов'язки, вона вважається боржником у тому, що вона зобов'язана вчинити на користь другої сторони, і одночасно кредитором у тому, що вона має право вимагати від неї.

Отже, грошовим слід вважати зобов'язання, що складається, зокрема, з правовідношення, в якому праву кредитора вимагати від боржника виконання певних дій відповідає кореспондуючий обов'язок боржника сплатити кошти на користь кредитора.

Таким чином, правовідношення, в якому замовник зобов'язаний оплатити надану послугу в грошах, а виконавець має право вимагати від замовника відповідної оплати, тобто в якому передбачається передача грошей як предмета договору або сплата їх як ціни договору, є грошовим зобов'язанням.

Саме до таких грошових зобов'язань належить укладений договір про надання послуг, оскільки він установлює ціну договору – страхову суму.

Сторонами договору обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів є страхувальник та страховик. При цьому договір укладається з метою забезпечення прав третіх осіб

(потерпілих) на відшкодування шкоди, завданої цим третім особам унаслідок скоєння ДТП за участю забезпеченого транспортного засобу.

Завдання потерпілому внаслідок ДТП шкоди особою, цивільно-правова відповідальність якої застрахована, слугує підставою для виникнення договірної зобов'язання згідно з договором обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, у якому потерпілий так само має право вимоги до боржника, яким у цих правовідносинах виступає страховик.

При цьому потерпілий не є стороною договору страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, але наділяється правами за цим договором: на його або третьої особи користь страховик зобов'язаний здійснити страхове відшкодування.

З огляду на викладене слід дійти висновку про те, що правовідносини, які склалися між сторонами у справі на підставі укладеного між ОСОБА_2 та ПрАТ «УОСК» договору добровільного страхування наземного транспорту, є грошовим зобов'язанням.

Таким чином, зважаючи на юридичну природу правовідносин сторін як грошових зобов'язань, на них поширюється дія частини другої статті 625 ЦК України як спеціального виду цивільно-правової відповідальності за прострочення виконання зобов'язання.

Отже, у справі, яка переглядається, суди, ухвалюючи рішення щодо задоволення позовних вимог про стягнення суми страхового відшкодування, пені, 3% річних та інфляційних нарахувань, дійшли правильного висновку про те, що правовідносини, які склалися між сторонами у справі, є грошовим зобов'язанням, оскільки відповідно до приписів статті 16 Закону № 85/96-ВР в разі настання страхового випадку страховик зобов'язаний здійснити страхову виплату страхувальникові або іншій особі. А тому до спірних правовідносин підлягає застосуванню норма статті 625 ЦК України.

Відповідно до статті 360⁵ ЦПК України Верховний Суд України відмовляє у задоволенні заяви, якщо обставини, які стали підставою для перегляду справи, не підтвердилися, або норми права у рішенні, про перегляд якого подана заява, були застосовані правильно.

Оскільки у справі, яка переглядається, судове рішення касаційної інстанції є законним, а обставини, які стали підставою для перегляду справи, не підтвердились, то відповідно до статті 360⁵ ЦПК України в задоволенні заяви необхідно відмовити.

Керуючись статтями 355, 360³, 360⁴ ЦПК України, судові палати у цивільних та господарських справах Верховного Суду України

п о с т а н о в и л и:

У задоволенні заяви приватного акціонерного товариства «Українська охоронно-страхова компанія» про перегляд рішення Оболонського районного суду м. Києва від 20 серпня 2015 року, ухвали Апеляційного суду м. Києва від 8 жовтня 2015 року та ухвали колегії суддів судової палати у цивільних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 14 січня 2016 року відмовити.

Постанова Верховного Суду України є остаточною і може бути оскаржена тільки на підставі, встановленій пунктом 3 частини першої статті 355 Цивільного процесуального кодексу України.

Головуючий

А.Г. Ярема

Судді Верховного Суду України:

В.П. Барбара

І.С. Берднік

В.І. Гуменюк

А.А. Ємець

Т.Є. Жайворонок

П.І. Колесник

Н.П. Лященко

Л.І. Охрімчук

О.І. Потильчак

Я.М. Романюк

В.М. Сімоненко

І.Б. Шицький